

Klasifikacija in analiza slovenskih kratkih folklornih obrazcev

Rok Mrvič (ISN ZRC SAZU)

rok.mrvic@zrc-sazu.si

Folkloristična in etnolingvistična raziskava v okviru teme doktorske disertacije bo v prvem delu posvečena identifikaciji in klasifikaciji slovenskih kratkih folklornih obrazcev (v nadaljevanju KFO). Teoretično osnovo za preučevanje glavnega predmeta raziskave bomo povzeli po starejših in novejših dognanjih slovenske slovstvene folkloristike (Babič, Ivančič Kutin, Kropelj Telban, Stanonik idr.), pri čemer so pričakovane prilagoditve teoretičnega okvira zlasti pri metodah klasifikacije enot, ki bo utemeljena s pomočjo novejših pristopov evropske folkloristike. Spremembe obstoječih žanrskih meja ter uvedbo novih žanrov KFO bo narekovalo novoodkrito gradivo, ki bo pridobljeno s pomočjo prilagojenih folklorističnih in jezikoslovnih metod terenskega zbiranja, skupaj z gradivom iz starejših zbirk ter dodatno vključenih virov pa bo tvorilo sodobno opremljen folkloristični korpus. Korpus bo v osrednjem delu raziskave služil podrobni analizi izbranih žanrov KFO, v kateri bo z upoštevanjem ravnin folklornega trenutka, tj. teksta, tekture in konteksta, ponujen vpogled v kontinuiteto in dinamiko spreminjanja KFO tako v folklornem sistemu kot širše v jeziku in kulturi. Predvidene so torej tri raziskovalne faze, ki so kratko predstavljene v nadaljevanju.

1 Zbiranje

Za namen zbiranja gradiva bo združenih več pristopov: 1) pregled in izpis KFO iz dostopnih zbirk slovenskega folklornega gradiva, starejših folklorističnih, etnoloških in jezikoslovnih objav v strokovni in poljudni periodiki ter spletnih arhivov in korpusov; 2) terensko delo avtorja in izvajanje vodenih pogovorov z informatorji na podlagi polstrukturiranih intervjujev; 3) terensko delo študentov in drugih zainteresiranih v okviru študijskih obveznosti ali prostovoljne dejavnosti in izvajanje vodenih pogovorov z informatorji iz družinskega ali sosedskega kroga na podlagi polstrukturiranih intervjujev; 4) udeležba z opazovanjem bo uporabljena za pridobivanje KFO, za katere je značilna raba, omejena na določen kontekst; 5) zaporedne objave več spletnih vprašalnikov za širšo in strokovno javnost. V tej fazi zbrani (potencialni) KFO, opremljeni s podatki, ki jih za uspešno klasifikacijo zahteva štiridelni model v nadaljevanju raziskave, bodo s tem pripravljene na umestitev v širši sistem slovenskih folklornih enot.

2 Klasifikacija

Klasifikacija bo izvedena na podlagi predhodne kategorizacije KFO po semiotičnem modelu, prilagojenem slovenskemu gradivu, in bo s pojmovanjem žanra ne kot idealne kategorije, temveč izključno kot analitičnega orodja ustvarila ustrezne pogoje za izvedbo analize. Štiridelni klasifikacijski model obsega štiri temeljne kriterije za razvrščanje in opis enot, ki so: 1) oblika (ang. *form*), 2) vsebina (ang. *content/enactment*), 3) raba (ang. *practice*), 4) funkcije (ang. *functions*). Vsak od KFO bo glede na podatke, pridobljene v fazi zbiranja, in predvidene kriterije predstavljenega modela uvrščen v ustrezno kategorijo, pri čemer bo upoštevana metodološka prilagodljivost modela glede na obseg preučevanih enot.

3 Analiza

Namen analize bo opredeliti temeljne družbene koncepte, ki skozi čas sooblikujejo razvoj oz. spremembe žanra, kar pomeni, da bo težišče na diahroni obravnavi. Analiza bo zaradi obsega zbranega gradiva izvedena le na delu korpusa, tj. na enem ali dveh izbranih žanrih, vendar bodo upoštevani tudi morebitni odnosi s folklornimi enotami drugih žanrov in, kjer bo to mogoče, z dodatnim jezikovnim gradivom. Osnovne razlike med KFO se bodo na triravninski zgradbi pokazale med klasifikacijo, kar bo služilo kot izhodišče za vpeljavo etnolingvističnih konceptov, kot so jezikovni stereotip, jezikovni tabu in jezikovna slika sveta, s čimer bo mogoče podrobneje interpretirati informacije o družbi, ki so vpisane v KFO. Cilj raziskave bo tudi opredelitev razlik v vlogah KFO izbranega žanra v vsakdanji in obredni komunikaciji z ozirom na koncept ritualizacije, torej kakšna je vloga KFO v načinih delovanja, ki določenim praksam dajejo poseben pomen glede na druge, vsakdanje prakse.